

VOYAGA YETMAGANLAR O'RTASIDA GIYOXVANDLIKNI OLDINI OLISHNING XUQUQIY CHORALARINI TAKOMILLASHTIRISH

Raxmatov Umrzoq Nusratovich

Jamoat xavfsizligi universiteti

Magistratura tinglovchisi

Kalit so'zlar: *oila, jamiyat, omillar, xavf, muhit, zo'ravonlik, modellar*

Kirish: Giyohvand moddalarni iste'mol qilishga qarshi kurashda jamiyatning sa'y-harakatlarida samarali profilaktika strategiyalari muhim ahamiyatga ega. Deyarli har bir kishi hayotining turli nuqtalarida alkogol va boshqa giyohvand moddalar bilan bog'liq muammolarga moyil. Giyohvand moddalarni iste'mol qilishning ta'siri ko'pincha suiiste'molchidan tashqari, oila a'zolari, do'stlari, hamkasblari va umuman jamiyatga yetadi. So'nggi yigirma yil davomida olib borilgan keng qamrovli tadqiqotlar giyohvand moddalarni iste'mol qilishni sezilarli darajada kamaytiradigan bir qator profilaktika strategiyalarini aniqladi, shu jumladan yuqori xavf ostida bo'lganlar.

Ushbu strategiyalar umumiy maqsadni mushtarak qiladi: yaxshi rivojlangan ijtimoiy ko'nikmalar, mustahkam oila rishtalari, maktabga bog'liqlik, jamiyat va diniy tashkilotlarda faol ishtirok etish kabi "himoya omillarini" kuchaytirish, shu bilan birga giyohvandlikka qarshi zaiflikni oshiradigan "xavf omillarini" kamaytirish. Oxirgi tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, chidamlilik ham muhim omil hisoblanadi; yuqori xavfli, noqulay sharoitlarda ham ko'p odamlar giyohvand moddalarga qarshi turishga qodir.

Spirтли ichimliklar va boshqa giyohvand moddalar bilan bog'liq muammolar kimda paydo bo'lishini aniq taxmin qilishning iloji bo'lmasa-da, tadqiqotlar 10 dan 17 yoshgacha bo'lgan millionlab bolalar uchun xavfni sezilarli darajada oshiradigan omillar haqida ko'p narsalarni ochib berdi.

Ota-onalar tomonidan giyohvand moddalarni iste'mol qilish, ota-ona nazoratining etishmasligi, yoki buzg'unchi, zo'ravon oila, maktabdagi muvaffaqiyatsizlik, giyohvand moddalar bilan erta tajriba o'tkazish va giyohvand moddalarni iste'mol qilish va muomala keng tarqalgan jamiyatda yashash kabi juda kuchli bashorat qiluvchi omillardir. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, ikkita xavf omili muammoli xatti-harakatlarning to'rt baravar ehtimolini keltirib chiqaradi. Ko'p xavf-xatarlarga duch kelgan bolalar o'smirlik davrida eksperimentdan jiddiy giyohvandlikka o'tishlari ehtimoli ancha yuqori.

Istiqbolli profilaktika strategiyalari ko'pincha turli darajadagi xavflarni bartaraf etish uchun mo'ljallangan. Giyohvand moddalarni o'rgatish kabi universal profilaktika sa'y-harakatlari, ayniqsa yuqori xavf darajasida bo'lganlarni aniqlamasdan, barcha yoshlarga qaratilgan. Tanlangan aralashuvlar shaxsiy, oilaviy va jamoat xavf omillari tufayli giyohvand moddalarga ayniqsa zaif bo'lganlarga qaratilgan.

Ko'rsatilgan aralashuvlar allaqachon spirtli ichimliklar va boshqa giyohvand moddalar bilan tajriba o'tkazayotgan yoki xavf bilan bog'liq boshqa xatti-harakatlarni namoyish etayotgan yoshlarga qaratilgan intensiv harakatlardir. Samarali oldini olish giyohvand moddalarni suiiste'mol qilish va boshqa chambarchas bog'liq xatti-harakatlar, masalan, darsdan voz kechish, huquqbuzarlik va erta homiladorlik kabi potentsialni kamaytiradigan himoya omillariga yordam beradi.

Himoya omillari - bu shaxsning, oilaning va atrof-muhitning salbiy oqibatlariga qarshi turish qobiliyatini oshiradigan xususiyatlari. Pediatrlar uchun himoya omillari ota-onalar bilan ochiq muloqot va ijobiy ota-onalar tomonidan qo'llab-quvvatlanadigan mehribonlik uyida o'sishni o'z ichiga oladi.

O'qituvchining didaktikaga sodiqligi va past kelishmovchilikni saqlash ham himoya qiladi. Ijobiy o'z-o'zini hurmat qilish, o'zini o'zi anglash, o'zini tuta bilish, qat'iyatlilik, ijtimoiy kompetensiya va akademik yutuqlar giyohvand moddalarni iste'mol qilishga qarshilik ko'rsatishga yordam beradi.

Himoya omillari insonga chidamlilikni singdiradi. Chidamlilik - bu salbiy hayotiy vaziyatlarni engib o'tish uchun shaxsning mulki. O'smirning chidamliligi yuqori intellekt, past yangilikka intilish va huquqbuzar tengdoshlari bilan do'stlikdan qochish bilan bog'liq.

Challenge Model odamlarning javob berish va hayotlarini boshqarish qobiliyatiga e'tibor qaratish uchun chidamlilik tamoyillaridan foydalanadi. Oiladagi tartibsiz muhit bolaning abadiy zarar ko'rishiga olib kelishi shart emas. Xavfdan himoya qiluvchi tenglama omillarni hisoblashni nazarda tutsa, Challenge Modeli odamlar o'z hayotidagi salbiy omillardan tashqarida ham erishishlari mumkinligini ta'kidlaydi; mohiyatan, chidamlilik.

Challenge modeli shaxsning moslashuvchan va sog'lom rivojlanishiga yordam beruvchi 7 tamoyilni belgilaydi. Bularga idrok, mustaqillik, munosabatlar, tashabbus, hazil, ijodkorlik va axloq kiradi. Nyukomb va Feliks-Ortiz ishida kontseptsiyaga aylanganidek, himoya omillari va xavf omillarini hisobga olish va e'tibor samarali oldini olish strategiyalarini ishlab chiqishda asosiy hisoblanadi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, voyaga yetmaganlar o'rtasida giyohvandlikning oldini olishga qaratilgan huquqiy chora-tadbirlarni takomillashtirish ularning farovonligi va kelajagini asrashda muhim ahamiyat kasb etadi. Giyohvand moddalarning mavjudligini nazorat qilish, ota-onalarning imkoniyatlarini kengaytirish va ta'lim tashabbuslarini rag'batlantirish kabi turli faol choralarni qo'llash orqali biz voyaga etmaganlarni giyohvandlik balosidan himoya qiladigan jamiyat yaratishimiz mumkin. Hukumatlar yoshlarimiz uchun xavfsizroq muhitni yaratish uchun qonunchilik va ijroni ta'minlash orqali ushbu yaxshilanishlarga ustuvor ahamiyat berishlari zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Baer, Jon S., Peggy L. Peterson va Elizabeth A. Wells (2004). Uysiz o'smirlar uchun qisqacha moddadan foydalanish aralashuvining asoslari va dizayni. Giyohvandlik tadqiqotlari va nazariyasi, jild. 12, No 4, 317–334-betlar.
2. Bonell, Chris va boshqalar (2016). Yoshlarning rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatishning giyohvand moddalarni iste'mol qilish, zo'ravonlik va tengsizliklarga

ta'siri: o'zgarish, jarayonlar va natijalar nazariyalarini tizimli ko'rib chiqish. Jamoat salomatligi tadqiqoti, 4-jild, № 5 (may).

3. Botvin, Gilbert J. va boshqalar (2001). Ozchilikdagi o'smirlar orasida giyohvandlikning oldini olish: testdan keyingi va bir yil maktabga asoslangan profilaktika aralashuvini kuzatish. Profilaktika fanlari, jild. 2, № 1 (aprel), 1-13-betlar.
4. Brady, Louca-Mai va boshqalar (2018). Yoshlarni giyohvandlik va spirtli ichimliklarni o'rganishga jalb qilish. Bugungi kunda giyohvand moddalar va alkogol, jild. 18, № 1, 28–38-betlar.